

Barca e plină și îmbogățește bibliografia, nici altfel redusă, cu patru piese scurte și o dramă comică în trei acte. Sint reluate obsesi mai vechi, idei și atitudini plasate în timpuri trecute, în epoci istorice incerte, printre exemplare (agresori, teroriști, briganzi) din alte lumi.

E ademenitoare înlesnirea verbală, replica fosforescentă, sofisticată, sarcastică sau de o simplitate care bate în limba-jul „verde“.

Cea mai percutantă e o parabolă anti-războinică, *Ulise în cal*. Personajele rezonază în chip șocant. Făpturile traumatizate de îndelungi campanii își pierd interesul pentru promisiunile optimiste, pentru victoriile pe pielea lor și-n interesul altora. Ele doresc să revină la vatră și să procreeze. Absurditatea războiului e atât de vizibilă încât ostășimea, într-o erupție de minie solidară, vociferează a dezangajare. Balanța îndină în favoarea păcii, pînă cînd intervine — intimidant — vicleanul Ulise, și omenirea e sortită din nou războiului. Ulise e teas-cul sub care stau prinse voințele, pînă la cea mai mică tresărire personală.

O lume specializată în iluzii optice, în fanatism, în tranzacții și extravagante,

în considerații cu aspect de teoremă amenință din paginile piesei *Ambasada iubirii*. E greu sesizabil hotarul care separă abuzul de legitima apărare. În acest invizibil interval, examinatul devine examinator, anchetatorul se pomenește anchetat, psihologia ocupantului este labilă, arbitrară, victima se oferă cu seninătate sacrificiului. Nici o stingăcie de elocvență nu tulbură această demonstrație, care aduce conștiințele în stare de alarmă.

În seama lor rămîn și opera de condamnare, și privilegiul opțiunii pentru terenul curățat de astfel de „confuzii“.

În două spre trei decenii de activitate, Iosif Naghlu a beneficiat de premii și distincții, Volumul menționat îi sporește palmaresul. Pe afișele teatrelor țării, numele său e de găsit în dreptul aceluiași, puține, titluri. Indiscutabil, aceste texte îl reprezintă. Să fie ele singurele în stare să depună mărturie de meritele dramaturgului și să reziste la trecerea vremii? Am îndoieli!

Poate că relansarea unui autor cu in-sușiri recunoscute ar trebui accelerată.

Julietta ȚINTEA

Șansa sau responsabilitatea opțiunii

Mihai Vasiliu: „Izvorul“

În viața unui popor, în destinul unei țări, există momente ce condensează în ele istorie, în care timpul pare a deveni mai cuprinzător, fiecare oră, fiecare clipă dobîndind semnificația unei etape, a unei trepte într-o evoluție.

La un asemenea moment de înscănnătate fundamentală pentru istoria contemporană a României se oprește dramaturgul Mihai Vasiliu în *Izvorul*, episod dramatic în 44 de scene. Situată în zilele premergătoare actului revoluționar de la 23 August, acțiunea piesei se calchiază pe ac-

țiunea politică și militară. E un ceas al faptei, al gândului limpede, al atitudinii hotărîte și, deopotrivă, al limpezirii gândului, al hotărîrii unei atitudini. Pentru unele dintre personaje — comunistul Toma sau ofițerul hitlerist Adalbert Humpel —, această atitudine a fost de mult decisă, ea urmează acum doar a fi apărută. Cele mai multe, însă, se află în fața opțiunii, cu șansa — și responsabilitatea — de a-și alege drumul. Cursul rapid al evenimentelor nu permite îndelungi clarificări, exclude șovăiala.

Din acest unghi, al capacității individului de a înțelege imperativul istoric, de a fi părtaș la făurirea istoriei, își cercează autorul personajele. Confruntate cu aceeași realitate, ele vor reacționa, fiecare, pe măsura personalității, a ideilor, educației, intereselor proprii. Pentru Ilinca, fiică de muncitor comunist, drumul se alege aproape de la sine, așa după cum, firesc, își alege calea tinărul Ilie sau moș Arghir, cărora însăși viața pe care au trăit-o le dă răspunsul cerut. Opțiunea înseamnă pentru tinărul Mircea Calistrat declanșarea unui proces de rapidă maturizare a judecării și a sentimentelor. Cinstea sa funciară, nevoia firească de adevăr, de dreptate, vor trebui să depășească tiparul principiilor unei educații „curvicioase”, de prudentă neangajare, potrivit căreia singura atitudine „convenabilă” este lipsa unei atitudini. Ca în orice mare confruntare impusă de mersul istoriei, „se alege apele”, se decantează conștiințele, personalitățile, rămânând, desigur, și mult leșt. Alături de cel ce se transformă, sint cei ce mimează — ridicol, adesea aproape grotesc — transformarea, precum înfricoșatul domn Nisipoiu, care-și înlocuiește „onorabilele” lavalieri cu picățele cu un maiou cîrpit și cere să i se spună „tovarășe”, crezînd, cu un fel de naivă viclenie, că a reușit prin aceasta să se „transformeze”, să fie în pas cu un timp pe care nu-l înțelege, nu-l dorește, de care chiar se teme, așa cum, practic, s-a temut mereu, și mereu n-a înțeles. Sint și cei permanent dispuși la „alinieri” de circumstanță — primarul Brobonel sau jandarmul Mărunțelu, adepți zeloși ai schimbării portretelor oficiale după cum dictează pulsul „ultimei ore”, cei ce n-au convingeri, ci doar interese concrete. Per-

sonalități diverse trăesc impactul cu istoria, și proba aceasta se va dovedi necruțătoare pentru toți, chiar și pentru cei care — precum doamna Calistrat sau doamna Petcu — par a-și duce existența neutru, în umbră, la adăpost de orice schimbare.

Deși miza conflictului — apărarea unui pod cu rol strategic, pe care hitleriștii în retragere vor să-l distrugă — este doar indirect implicată în desfășurarea intrigii, **Izvorul** este ceea ce se numește o piesă de acțiune. De fapt, lupta se duce în jurul raportului de forțe. Opoziția se naște între mentalități, între concepții, între idealuri, opoziția se naște adesea și în forul lăuntric al unui personaj. Pentru a cuprinde acest evantai de sugestii, autorul nu și-a construit piesa potrivit schemei tradiționale, ce începe cu expozițiunea și se încheie cu deznodămîntul, ci și-a subordonat materia reliefării unui punct culminant, de maximă tensiune, dintr-o amplă desfășurare de evenimente. Ritmul, combustia internă a acestor evenimente, autorul s-a străduit să le impime ritmului alcătuirii dramatice, combustiei interne a replicilor, optînd pentru un ton tranșant, pentru expresia sobră, lapidară. Vorbind despre un trecut foarte recent, despre momente pe care cei mai mulți dintre noi le-am trăit și care ne-au hotărît, tuturor, existența, dramaturgul folosește — dacă se poate spune astfel — prezentul istoric. Nu ni se „istorisește” o întimplare, un episod încheiat, ci ni se propune ipostaza de martori, de participanți chiar, la o clipă de istorie în plină desfășurare, cînd esențial este a decide un drum, o atitudine.

Cristina DUMITRESCU

Premiul Asociației Scriitorilor din Cluj-Napoca pe anul 1984

Catharsisul comediei

Mehcs György: „Nu-i adevărat că poate fi adevărat”

Una dintre prejudecățile opiniei curente este calificativul acordat comediei, considerată ca aparținînd în exclusivitate divertismentului pur. Hegel, însă, în *Estetica* lui, subliniază că piesa comică, dacă

este artă adevărată, se angajează în critica iraționalismului, contribuind la eliminarea pseudovalorilor din viața socială. Cercetările cele mai recente ale teoriei literare inspirate de teza lui Hegel au